

יינה של תורה

ג' תרומות נאמרו בפרשה: על התורה, ועל העבודה, ועל גמילות-חסדים

עומק עניינם של שלשת העמודים שעליהם העולם עומד / עיקר רצון השם במשכן גשמי הוא בקיום מצוות מעשיות / "ויקחו לי תרומה"

בירושלמי¹: ג' תרומות נאמרו בפרשה הזאת: תרומת אדנים, ותרומת שקלים, ותרומת המשכן. (א) "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה וגו'" – זו תרומת אדנים; (ב) "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי" – זו תרומת שקלים (לקרבן); (ג) "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם" – זו תרומת המשכן.

נשתנו ג' התרומות זו מזו, באופן דכתיבי בקרא: בתרומה הא', תרומת האדנים, כתיב "לי תרומה", והיינו שהקשר בין התרומה לקב"ה מודגש בתוספת תיבה שלימה – "לי"; בתרומה הב', השקלים, כתיב "תרומתי", והיינו שהקשר בין התרומה לקב"ה רמוז בתוספת יו"ד ("תרומתי" – "תרומה שלי"); ובתרומה הג', תרומת המשכן, נאמר רק "התרומה" בלי להדגיש את שייכותה לקב"ה.

והנה, כבר נודע אשר ענין הקמת המשכן אינו רק בגשמיות, כִּי־אם גם ברוחניות. אשר חובת גברא מוטלת על כל איש ואיש מישראל, לעשות משכן ומקדש קדוש לה' בלבבו, בביתו ובכל דברי העולם השייכים אליו.

1. שקלים פ"א, ה"א (הובא בפרש"י עה"ת ריש פרשתנו).

לקראת שבת

יא

ורמזו² בלשון הכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" – "בתוכו" לא נאמר, אלא "בתוכם", בתוך כל אחד ואחד מבני ישראל העושה לה' מקדש בלבבו וברשותו.

ונראה כי גם ג' תרומות אלו, ישנם בעבודת השם דכל אחד. שכל אחד צריך להביא שלשה תרומות אלו ברוחניות, ומהם יבנה הבית הגדול והקדוש.

אמר³ חז"ל: "על שלשה דברים העולם עומד: על התורה, ועל העבודה ועל גמילות-חסדים". והיינו, שהעבודה "להעמיד" את העולם היא בשלשה עניינים אלו – והן הנה "שלש התרומות" הרוחניות.

כדי להבין זאת, יש להקדים ולהבין באר היטב עניינם של "ג' עמודים" אלו:

על התורה נאמר⁴: "ואהיה אצלו אמון גו' שעשועים גו' לפניו גו'", "חמדה גנוזה"⁵. התורה עניינה שהיא חכמתו של הבורא ב"ה, היא למעלה מהעולם (שהרי "אלפיים שנה קדמה לעולם"⁶ – ומכאן שישנה לתורה גם בלא העולם), אלא שהקב"ה נתנה לישראל עם קרובו.

גם כאשר בן-ישראל הוגה בתורה, אין התורה "יורדת" למטה – אלא כדרשת חז"ל⁷ עה"פ⁸: "הלא כה דברי כאש" – "מה האש אינה מקבלת טומאה, אף דברי תורה אינן מקבלים טומאה". ומזה, שאף שהיא מתלבשת בהבנת האדם ובדיבורו, היא נשאת חכמתו של הקב"ה בטהרתה, למעלה לגמרי מהאדם הלומד.

ענין העבודה (קרבנות ותפילה) הוא להיפך: "אדם כי יקריב מכס"⁹ – וכרמז הידוע שלא נאמר "אדם מכס כי יקריב" אלא "אדם כי יקריב מכס", שעל האדם "להקריב את עצמו" קרבן לה'¹⁰. וכנראה בעבודת התפילה, אשר עיקרה הוא בלב, שהאדם מעלה את עצמו, בכוחותיו, לקב"ה. דעל "עמוד" זה נאמר¹¹: "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה".

2. של"ה פרשתנו שכה, ב. שכו, ב. ועוד. ולפנ"ז בראשית-חכמה שער האהבה פ"ו. נת' בלקוטי-תורה לאדמו"ר הזקן נשא כ, סע"ב ובכ"מ.

3. אבות פ"א מ"ב.

4. משלי ח, ל.

5. שבת פח, ב.

6. מדרש-תהילים צ, ד. ובכ"מ.

7. ברכות כב, א.

8. ירמיה כג, כט.

9. ויקרא א, ב.

10. ליקוטי-תורה ויקרא ב, ג ואילך.

11. ויצא כח, יב. וקאי על קרבנות (ב"ר פס"ח, יב) ועל התפילה (זח"א רסו, ב. זח"ג שו, ב. תקו"ז תי' מה).

לקראת שבת

וגם כאשר האדם מעלה את עצמו למעלה מעלה – אינו יכול להתעלות אלא עד המקום שנבראים יכולים להגיע. אמנם, כל דרגא ועילוי שהשיג – הרי הוא מיוחד ומאוחד עמה בתכלית, שהרי הגיע לזה ע"י עבודתו.

הצד השווה שבין שני העמודים הנזכרים: תורה ועבודה, הוא שבשניהם עוסק האדם בעבודת ה' עם עצמו, באשר הוא הלומד תורה בשכלו, והוא מתעלה "השמימה" בעבודה. אך אין כאן התעסקות בדברים גשמיים. נאפילו בעבודת הקרבנות כפשטה, אין ההתעסקות עם הקרבנות נחשבת להתעסקות עם חפצי העולם. שהרי קודם ההקרבה צריך "להקדיש" ו"להבדיל" את הבהמה ולקדש אותה קודש לה' – ורק אז היא יכולה לעלות אשה לה'.

וזהו החידוש בעמוד דגמילות-חטדים (וכללות כל המצוות¹²) אשר בכח האדם, לקיים רצונו של מקום – בדברים, הנראים בחיצוניותם, תחתונים וגשמיים. וה"גשמיות" תהיה חפצא של מצוה.

ומהאי טעמא ניתנו המצוות במידה וגבול דוקא, שבכל מצוה ישנם כו"כ הגבלות ופרטים כיצד צריכה המצוה להיעשות. שלא כמו בתורה ש"ארוכה מארץ מדה"¹³ ותפילה שתכליתה היא ב"מגיע השמימה"; מכיון שהמצוות נתלכשו בדברים גשמיים, ותכליתם הוא לפעול בגשמיות העולם¹⁴ – לכך מוכרחים הם לבוא בהגבלה.

והן הן שלשת התרומות שהיו במשכן:

היסוד והמקור לכל ענייני עבודת-השם היא התורה. כל פרטי המדרגות והאופנים בעבודת הבורא ע"י מצוות ומעשים-טובים – ה"ה מיוסדים ובנויים על התורה. וזהו הרמז בתרומת-האדנים שהם היו יסודות המשכן.

בתרומת-השקלים – ממנה הביאו קרבנות-ציבור, מרומז "עמוד-העבודה" (עבודת הקרבנות, ותפילה שבמקום קרבנות תקנום¹⁵).

ובתרומת המשכן, בה מודגש הא דלקחו "זהב כסף ונחושת" ושאר ענייני העולם, ומהם עשו מכון לשבתו ית' – ה"ז מתאים עם מעשי המצוות, שבאופן כללי שייך לעמוד הגמילות-חטדים.

12. כמבואר בתניא פל"ז שצדקה היא כללות כל המצוות, וכולן נקראות על-שמה.

13. איוב יא, ט.

14. ואפילו אותן המצוות שהן חובת הלכות, צריכים לקיימם כך שהלב הגשמי יתעורר ברגש אהבה ויראה שישפיע על מהלך דופק הלב הגשמי!

15. ברכות כו, ב.

לקראת שבת

יג

לאחר כל זאת יובן היטב שינויי הלשונות בין שלשת התרומות:

בתרומת-האדנים נאמר "ויקחו לי תרומה" – בייתור תיבה שלימה "לי", להדגיש את שייכותה לקב"ה. והטעם כאמור: תרומה זו רומזת על עמוד-התורה, שבו מודגש ביותר הדבר אשר התורה היא תורת-השם, ורק שהאדם יכול ללמוד ולעסוק בה.

בעומק יותר: "ויתנו לי תרומה" לא נאמר, אלא "ויקחו לי" – להורות אשר אי-אפשר "לתת" לקב"ה את התורה, באשר היא כל הזמן ברשותו. אלא רק "לקחת" את התורה שנמצאת למעלה, ולהביאה למטה. ויתירה מזו: "ויקחו לי" הקב"ה מבקש שיקחו אותו עצמו כביכול, שכאשר יהודי עוסק בתורה, ה"ה" "לוקח" את הקב"ה ("לי") ומביאו לעולם הזה – למשכן שבלבבו!

עוד זאת רמז ב"לי תרומה" – שאין התורה נמסרת לגמרי לרשותו של האדם, ואף כאשר הוא עוסק בה יידע שהקב"ה כביכול נמצא "בתוך" התורה; ואפילו אם יעסוק בה אדם טמא, תישאר היא בטהרתה ובקדושתה "והלא כה דברי כאש". ועל-כן, נפרדת התיבה "לי" מהתיבה "תרומה" (ולא "תרומתי") – שאפילו כאשר עוסקים בתורה ומרימים אותה תרומה – נשאת קדושת התורה למעלה מהשגת האדם.

בתרומת-השקלים כתיב: "תרומתי". מכיון שהיא רומזת, כנ"ל, לעמוד-העבודה – עבודת הקרבנות, ועבודה שבלב זו תפילה – שהקרבת בעצמו מתעלה ונכלל באש שלמעלה, באלוקות; ובתפילה עולה האדם "השמימה" ומתדבק ומתייחד עם בוראו. לכך נאמר "תרומתי", להורות שאותה "תרומה" ועבודת השם, מתחברת עם ה"לי" של הקב"ה – והיו לאחדים: תרומתי.

ואילו בתרומה השלישית, תרומת המשכן לא כתיב בפירוש בקרא שום רמז על הקב"ה. מכיון שעניינה הוא עמוד הגמילות-חסדים וקיום המצוות, שבהם לא רואים ומרגישים את גילוי הקב"ה (כבתורה ובתפילה) – לכך נאמר סתם "תרומה" בלי להזכיר במפורש שהיא תרומה לה'.

אך מאידך, דווקא בתרומת המשכן, מתגלה אמיתית החידוש והכוונה האלוקית במשכן ומקדש גשמי. שהלא לו היה חפץ ה' בדירה ומשכן רוחני לא היה מבקש לעשות זאת בתחתונים. אלא, כך עלה ברצונו ית', להיות לו דירה בתחתונים דוקא, ולכך ברא את העולם¹⁶. וכהדגשת רבינו הזקן בספר-התניא¹⁷ שהכוונה ב"דירה בתחתונים" היא לעולם הזה התחתון "שאינן תחתון למטה ממנו".

וזה נעשה בעיקר ע"י תרומת המשכן, שלוקחים כסף וזהב גשמיים, ועד"ז חומר גשמי ממנו עושים מצוות – ומשתמשים בו לרצונו של הקב"ה בקיום המצוות, הרי על זה ממש נאמר "ועשו לי מקדש".

16. תניא פל"ו. ע"פ תנחומא נשא טז. ועוד.

17. שם.

לקראת שבת

רק, שכדי שעבודה זו של "תרומת המשכן" – גמ"ח ומעשה המצוות, תהיה כדבעי למהוי, מוכרחת היא להיעשות אחרי ההכנה של התורה והתפילה.

ענין זה רמוז בפרשתנו, בהא שהתורה מאריכה ומפרטת אודות "תרומת המשכן" – שהיא העיקר, ואילו שאר התרומות "האדנים" ו"שקלים", אינם מוזכרים בפירוש ורק ברמז. כיון שהם אינם אלא הכנה והכשרה לעיקר ענין המשכן, מעשה המצוות בפועל.

